

«ІНФОРМАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ І КОНСАЛТИНГ» У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Розглядаються роль, форма та зміст навчальної програми дисципліни «Інформаційний аналіз і консалтинг». Визначаються особливості її викладання на факультеті соціальних комунікацій Харківської державної академії культури для студентів зі спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографознавство».

Ключові слова: *інформаційний аналіз і консалтинг, інформаційна аналітика, інформаційно-аналітичні технології, навчальна дисципліна, бібліотекознавство, книгознавство, бібліографознавство.*

Рассматриваются роль, форма и содержание учебной программы дисциплины «Информационный анализ и консалтинг». Определяются особенности ее преподавания на факультете социальных коммуникаций Харьковской государственной академии культуры для студентов по специальности «Книговедение, библиотековедение и библиографоведение».

Ключевые слова: *информационный анализ и консалтинг, информационная аналитика, информационно-аналитические технологии, учебная дисциплина, библиотековедение, книговедение, библиографоведение.*

In article are considered the the role, the form and the contents of the curriculum of discipline «the information analysis and consulting». Features of its teaching at faculty of social communications of the Kharkov state academy of culture for masters on a speciality «Bibliology, library science and bibliography» are defined.

Key words: information analysis and consulting, an information analytics, information-analytical technologies, a subject matter, library science, bibliography, bibliography.

Сучасний етап розвитку суспільства визначається значним обсягом здобутих знань, які в поєднанні з постійною модернізацією процесів їхньої генерації та засобів комунікації, є головним чинником збільшення національного продукту, успішності економіки, запорукою національної безпеки. Це сприяло посиленню ролі освіти, особливо вищої – найважливішого фактора соціального й економічного прогресу як людства загалом, так і окремої країни. При цьому, на відміну від попередніх часів, тепер недостатньо тільки знань, навичок і вмінь, здобутих одного разу. Зовнішнє середовище стає дедалі мінливішим: збільшується обсяг інформації, що потребує оцінки й переробки. Сучасне суспільство характеризується як «knowledge based society» – «суспільство, основане на знаннях». Це відображено в новому концептуальному підході, що передбачає освітню активність суб'єктів протягом усього життя. За цих умов людина прагне не тільки отримати «сигнал» про здобуту освіту, але й бажає за допомогою освіти виробити нові професійні й індивідуально-психологічні якості: здатності до комунікації та творчості, мобільність, адаптивність до умов, що змінюються, набути навички прийняття оптимальних рішень тощо. Головною компетенцією індивіда стає вміння навчатися, знаходити потрібну інформацію, що дозволяє йому забезпечити успіх у новому суспільстві. Тому бібліотека має стати важливим елементом в інформаційно-аналітичній інфраструктурі суспільства, що створюється [9]. Для цього бібліотечна установа має необхідні ресурси, можливості та досвід роботи з інформацією. Це, з одного боку, дозволить оптимізувати інформаційно-аналітичне

забезпечення різних суспільних підсистем, а з іншого – довести суспільству доцільність існування розвинутої і модернізованої системи бібліотек [1; 12].

Накопичений досвід інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек [1-3; 8; 10; 12; 13] засвідчує необхідність певної спеціалізації аналітичних працівників у бібліотеках: фахівці спеціалізованих інформаційно-аналітичних відділів (аналітик-когнітолог, аналітик-експерт); співробітники, що виконують інформаційно-аналітичні завдання в інших структурних підрозділах бібліотеки: (бібліограф-аналітик). Кожна з цих категорій працівників потребує певного рівня інформаційно-аналітичної підготовки. Тому сучасна система підготовки бібліотечних кадрів має передбачати введення окремих спеціалізацій «аналітик-когнітолог», «аналітик-експерт», «бібліограф-аналітик». Це, в свою чергу, є засобом підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг внаслідок культури, та бібліотечної професії на ринку праці. Саме тому питання кадрового ресурсу інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки набуває стратегічного значення [8], та визначає загальну актуальність питань надання студентам факультету соціальних комунікацій Харківської державної академії культури відповідних знань та навичок, у тому числі і через розробку та запровадження навчальних дисциплін інформаційно-аналітичної спрямованості. Останні, зокрема, були предметом розгляду в низці публікацій [5-8].

Загалом, інформаційна аналітика в останні роки розглядалася в дослідженнях Г. Гордукалової, П. Конотопова, І. Кузнецова, Ю. Курносова, І. Левкіна, О. Матвієнко, І. Мелюхіна, В. Пархоменка, О. Пархоменка, В. Онопрієнка, Е. Семенюка, Г. Сілкової, Н. Слядневої, М. Сороки, С. Терещенка, М. Тихомирова, Л. Філіпової, В. Чистякова. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек висвітлена в працях В. Бондаренко, А. Вітушко, Н. Вітушко, О. Ворошилова, В. Горового, Т. Гранчак, В. Ільганаєвої, С. Кулицького, В. Кушерця, О. Матвієнко, А. Павленко,

В Пальчук. Але, як окрема навчальна дисципліна, «Інформаційний аналіз і консалтинг» у вітчизняних дослідженнях не вивчалася.

Зважаючи на вищенаведене метою статті є розгляд ролі, форми та змісту навчальної програми курсу «Інформаційний аналіз і консалтинг», що викладається на факультеті соціальних комунікацій Харківської державної академії культури, та є одним із базових для підготовки спеціалістів зі спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Зміст курсу розкриває теоретичні та практичні засади інформаційно-аналітичної діяльності, принципи, методи, методики застосування інформаційно-аналітичних технологій [4].

При цьому, ми виходимо з того, що інформаційно-аналітична діяльність – це особлива сфера людської діяльності, покликана забезпечити інформаційні потреби суспільства за допомогою аналітичних технологій через переробку вихідної інформації й отримання якісно нового знання [2; 3; 10; 11; 13; 15; 16]. Інформаційна аналітика виконує, насамперед, завдання якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цьому аспекті з науковою (виробництво нового знання) й управлінською (розробка варіантів вирішень, сценаріїв) діяльністю [16, С. 15].

Останні дослідження інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек України [1-3; 10; 12; 13] надають можливість констатувати, що інформаційно-аналітика в бібліотеках є еволюційно об'єктивним процесом посилення їх комунікаційних функцій в умовах ускладнення соціально-комунікаційної взаємодії. Значний вплив на становлення інформаційно-аналітичної діяльності в бібліотеках має такий чинник, як трансформація самої бібліотеки, яка нині стала провідним комунікаційним центром, пройшовши значний шлях від накопичення, зберігання, обробки та розповсюдження документованої інформації, організації інформаційного обслуговування до роботи із конструктами знань.

Серед кола питань, які вирішує бібліотечна аналітика, можна назвати: аналіз й оцінку стрімко зростаючих потоків інформації, зокрема й

мережевих, їх переробка та виробництво інформаційно-аналітичних продуктів згідно з потребами відповідної категорії користувачів; підготовка їх для використання в найзручнішій формі через вивчення та прогнозування інформаційних потреб користувачів [8, С. 38]. Тому в сучасному бібліотекознавстві спостерігається посилення інтересу до загальних понять інформації, знання та їхніх аспектів. При цьому, якщо інформаційна функція передбачає введення до обігу та організацію інформаційних ресурсів, доступ до інформації, її поширення й обмін нею, то когнітивна функція переважно забезпечується процесами доступу, аналізом, синтезом і наданням знань, проведенням наукових досліджень бібліотекою. Це пов'язано, по-перше, з тим, що сама соціально-комунікативна діяльність розглядається як реакція на потребу обробляти, зберігати і передавати знання (що завжди було невід'ємним атрибутом людської діяльності), а сутність бібліотечної діяльності полягає в тому, що вона забезпечує доступ до знань; по-друге – з сучасними тенденціями розвитку системи соціальних комунікацій, що в структурно-організаційному плані виявляються в наявності документально-інформаційних і когнітивних структур системи соціальних комунікацій [10].

«Інформаційний аналіз і консалтинг» – навчальна дисципліна, яка в контексті сучасних досягнень теорії бібліотекознавства, соціальних комунікацій, інформатики, аналітики, циклу комп'ютерних наук, посилює теоретичну та практичну професійну підготовку спеціалістів спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія».

Мета зазначеної навчальної дисципліни – ознайомлення студентів із теоретичними та методологічними основами інформаційного аналізу та консалтингу. Це передбачає з'ясування сутності, змісту, мети і завдань інформаційного аналізу та консалтингу, виявлення взаємозв'язків з іншими науками, з'ясування методологічного інструментарію та вивчення сучасного стану їх розвитку. Для досягнення цієї мети передбачається вирішення наступних завдань:

- засвоєння теоретичних основ інформаційно-аналітичної та консалтингової діяльності;
- засвоєння практичних навичок інформаційно-аналітичної та консалтингової діяльності;
- виявлення передумов і закономірностей появи інформаційно-аналітичної та консалтингової діяльності;
- систематизація основних наукових знань про інформаційний аналіз і консалтинг;
- розкриття змісту технології організації діяльності інформаційно-аналітичних та консалтингових служб;
- знайомство з існуючими класифікаціями інформаційно-аналітичних продуктів і послуг як результату інформаційно-аналітичної та консалтингової діяльності;
- опанування методики створення інформаційно-аналітичних продуктів.

На основі теоретичних та практичних доробок вітчизняних та зарубіжних фахівців визначені такі вимоги до знань, умінь та навичок студентів. Зокрема майбутній фахівець повинен:

- володіти знаннями з історії, теорії інформаційно-аналітичної діяльності та консалтингу;
- розуміти сутність, мету, завдання та основні види інформаційно-аналітичних технологій;
- знати принципи інформаційно-аналітичної та консалтингової діяльності;
- визначати функції інформаційного консалтингу;
- володіти принципами створення інформаційно-аналітичних структур, особливості її інформаційних, кадрових, матеріальних та фінансових ресурсів;
- знати методики створення інформаційно-аналітичних продуктів.

Окрім того, студент повинен вміти:

- здійснювати аналіз діяльності інформаційних служб різних видів;
- застосовувати на практиці основний інструментарій аналітичної діяльності;
- використовувати методики створення і надання користувачам підготовки інформаційно-аналітичних документів.

Курс «Інформаційний аналіз і консалтинг» майбутніми спеціалістами на факультеті соціальних комунікацій ХДАК вивчається на протязі одного (9-го) семестру. На це навчальним планом для денного відділення відводиться 20 лекційних, 12 семінарських, 32 практичних годин, та самостійна робота (80 годин). Навчальна дисципліна складається з 4-х модулів, які містять 10 тем, пов'язаних між собою змістовими складовими.

Перший змістовий модуль містить 3 теми, пов'язані з теоретичними засадами інформаційно-аналітичної діяльності: Тема 1. Інформаційно-аналітична діяльність: функціонально-діяльнісна характеристика; Тема 2. Генеза інформаційно-аналітичної діяльності; Тема 3. Технології інформаційно-аналітичної діяльності.

Другий модуль містить 2 теми, присвячені теоретичним основам інформаційного консалтингу: Тема 4. Інформаційний консалтинг: сутність, завдання, історія становлення; Тема 5. Інформаційно-консалтингові технології.

Змістовий модуль 3. Специфіка інформаційної аналітичної та консалтингової діяльності в суспільних підсистемах містить 3 теми: Тема 6. Стан та тенденції розвитку вітчизняної інформаційно-аналітичної інфраструктури та інституту консалтингу; Тема 7. Незалежні комерційні інформаційно-аналітичні та консалтингові служби; Тема 8. Інформаційно-аналітична та консалтингова діяльність бібліотек.

Змістовий модуль 4. Технологізація інформаційно-аналітичної та консалтингової діяльності містить 2 теми: Тема 9. Технології інформаційно-консалтингового обслуговування; Тема 10. Інформаційно-аналітичні продукти та послуги бібліотек: типологія та методика підготовки.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі іспиту. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі усного опитування, перевірки конспектів, тестування, практичних занять.

Опануванню інформаційно-аналітичними технологіями бібліотечними фахівцями сприяє блочно-модульний принцип структурування інформаційно-аналітичних знань, які формують вміння і навички інформаційного аналізу розвивають творчі здібності. Розвиток і поглиблення знань з інформаційного аналізу та консалтингу формує сучасний світогляд, надає знання інноваційного характеру, вміння їхнього практичного використання при вирішенні професійних, організаційних та управлінських проблем діяльності бібліотек та інформаційно-бібліотечної сфери в цілому.

Загалом, можна зробити висновок, що зміст курсу «Інформаційний аналіз і консалтинг» розкриває історичні, теоретичні та методологічні основи інформаційно-аналітичної та консалтингової діяльності, інформаційного аналізу й технології моніторингової діагностики об'єкта, надає студентам необхідну сукупність теоретичних і практичних знань з управління інформаційно-аналітичною та консалтинговою діяльністю бібліотеки в умовах ринкової економіки.

Перспективи подальших досліджень полягають, по-перше, у оновленні та підвищенні рівня методичного забезпечення навчальної дисципліни «Інформаційний аналіз і консалтинг». По-друге, зважаючи на зростання ролі навичок інформаційно-управлінського аналізу, уміння раціональної роботи з інформацією в забезпеченні ефективності навчання і практичної діяльності в багатьох сферах і галузях; можна вважати за доцільне введення, звісно, з певною адаптацією, зазначеного курсу до навчальних планів підготовки фахівців і з інших спеціальностей.

Список літератури

1. Ворошилов О. Інформаційно-аналітичні підрозділи бібліотек в умовах розвитку електронного середовища / О. Ворошилов. // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 21 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; [редкол.: О. С. Онищенко та ін.]. — Київ : [б. в.], 2008. — С. 16–23.
2. Гордукалова Г. Ф. Анализ информации: технологии, методы, организация: учеб.-практ. пособие / Г. Ф. Гордукалова. — СПб. : Профессия, 2009. — 512 с.
3. Ільганаєва В. О. Аналітика в структурі бібліотечної діяльності / В. О. Ільганаєва // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. — Х. : ХДАК, 2007. — Вип. 23. — С. 109–117.
4. Інформаційний аналіз і консалтинг: прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студ. спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія», спеціалізації «Бібліотекознавство та інформаційна діяльність» / Харк. держ. акад. культури ; уклад. О. М. Кобелєв, О. Ю. Мар'їна. — Х. : ХДАК, 2015. — 46 с.
5. Кобелєв О. "Інформаційна аналітика" як дисципліна для підготовки магістрів зі спеціальності "книгознавство, бібліотекознавство і бібліографознавство" [Текст] / Олексій Кобелєв // Наук. пр. Нац. б-ки України імені В. І. Вернадського : [зб. наук. пр.] / Нац. акад. України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. — К., 2012. — Вип. 33. — С. 106-111.
6. Кобелєв О. М. "Аналітика тексту" як навчальний курс для бакалаврів зі спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографознавство" [Текст] / О. М. Кобелєв // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харк. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Х., 2012. — Вип. 37. — С. 128-136.

7. Кобелєв О. М. "Організація діяльності інформаційно-аналітичних служб" у комплексі дисциплін для підготовки документознавців / Кобелєв О. М. // Світ соціальних комунікацій. — 2012. — Т. 7. — С. 39-42.
8. Кобелєв О. М. Інформаційно-аналітична складова в системі підготовки фахівців соціально-комунікаційної сфери // Вісн. Кн. палати. — 2015. — №.12 — С. 38-41.
9. Кобелєв О. М. Інформаційно-аналітичний супровід освітньої підсистеми суспільства // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури ; [ред. кол.: В. М. Шейко та ін.]. — Х., 2015. — Вип. 47. — С. 90-99.
10. Кобелєв О. М. Інформаційна аналітика в структурі бібліотечної діяльності в Україні : монографія / О. М. Кобелєв. — Х. : ХДАК, 2012. — 246 с.
11. Курносів Ю. В. Аналітика, методологія, технологія и організація інформаційної аналітичної роботи / Ю. В. Курносів, П. Ю. Конотопов. — М. : РУСАКИ, 2004. — 512 с.
12. Павленко А. Розвиток аналітичної діяльності бібліотек у контексті запитів постіндустріального суспільства / А. Павленко // Наукові праці НБУ ім. В. І. Вернадського. — 2009. — Вип. 25. — С. 173–176.
13. Пальчук В. Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / В. Пальчук ; наук. ред. В. М. Горевий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — К., 2014. — 314 с.
14. Пархоменко В. Д. Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності : моногр. / В. Д. Пархоменко, О. В. Пархоменко. — К. : УкрІНТЕІ, 2006. — 224 с.
15. Семенюк Е. П. Інформаційно-аналітична діяльність у структурі та механізмах соціальної практики / Е. П. Семенюк // Науково-технічна інформація. — 2003. — № 2. — С. 42–44.

16.Сляднева Н. А. Информационно–аналитическая деятельность: проблемы и перспективы / Н. А. Сляднева // Информационные ресурсы России. — 2001. — № 2. — С. 14–21.